

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Marvikarna

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0220174 Marvikarna

Kommun: Gnesta och Strängnäs

Områdets totala areal: 213 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-19

Markägarförhållanden: Statligt och privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: 2000-07-01, regeringsbeslut M2000/1680/Na, pSCI: 1998-01-01, SCI:
2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3110 - Näringsfattiga slättsjöar

8220 - Silikatbranter

9010 - Taiga

9070 - Trädklädd betesmark

1149 - Nissöga, *Cobitis taenia*

A002 - Storlom, *Gavia arctica*

A094 - Fiskgjuse, *Pandion haliaetus*

A108 - Tjäder, *Tetrao urogallus*

A215 - Berguv, *Bubo bubo*

A217 - Sparvuggla, *Glaucidium passerinum*

A224 - Nattskärre, *Caprimulgus europaeus*

A236 - Spillkråka, *Dryocopus martius*

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000 är att säkerställa den långsiktiga överlevnaden för Europas mest

värdefulla och hotade naturtyper och arter. I varje enskilt Natura 2000-område är syftet att prioriterade naturtyper och arter bevaras så att området på bästa sätt bidrar till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Natura 2000-områdets prioriterade bevarandevärden är klarvattensjöarna Övre- och Mellan Marviken, omgivande landområden med höga naturvärden (branter, skogar, betesmarker) samt de utpekade arter som listats ovan.

Motivering: Övre- och Mellan Marviken är utpräglade sprickdalssjöar med hög status med avseende på makrofyter. Skogsmarken är delvis brandpräglad och har inslag av lövträd och gamla tallar. Naturtyperna silikatbranter och trädklädda betesmarker är viktiga för många arter, bland annat för den starkt hotade fetörtsblåvingen och de rödlistade växterna ljus solvända och klasefibbla.

Prioriterade åtgärder: Området omfattas av naturreservat. Skötselåtgärder finns beskrivna i skötselplanen för delområdet Krampan. I korthet innebär skötseln att taiga till största delen lämnas till fri utveckling, med undantag för stigar och i skogspartier med utpekade tall och lövvärden där röjning av sly får ske. Här beskrivs aktuella åtgärder i korthet:

9010 - Taiga av hållmarkstallskogstyp lämnas i huvudsak till fri utveckling, Sörmlandsleden får dock hållas fri från omkullfallna träd, buskar och ris. Inom taiga med tall-, björk- och ek genomförs röjning av sly för att gynna ek och hassel.

9070 - Slyröjning och viss avverkning av barrträd i trädklädd betesmark

För att naturtypen taiga ska få ett fullgott skydd bör skötselplanen revideras framöver. För att bevara sjöarna Mellan- och Övre Marviken höga naturvärden behöver hänsyn tas i omgivande mark med syfte att värna vattenkvaliteten och bevara en ekologiskt funktionell kantzon.

Beskrivning av området

Natura 2000 området Marvikarna som också utgör ett naturreservat består av tre delområden, Körnstorp, Svinsjön och Krampan och är beläget cirka 3 km norr om Laxne, cirka 8 km sydost om Åkers styckebruk. Det utgörs av landområden på båda sidor om Övre Marviken och Mellan-Marviken och inkluderar även delar av båda sjöarna. Marvikarna karaktäriseras av de vegetationsfattiga sprickdalssjöarna med branta bergsidor, varierande skogsmark, Strängnäsåsens kames-bildningar och kuperade betesmarker. Fågellivet i och kring sjöarna är rikt och flera skyddsvärda arter har rapporterats härifrån. Sjöarna utgjorde tidigt en viktig farled mellan Östersjön och Mälaren. Området har dessutom en lång historia av järnmalmshantering. Idag är Marvikarna ett välbesökt utflyktsmål för en friluftsinresserad allmänhet. Marvikarna har tidigare varit en häckningslokal för berguv men idag är det flera år sen en häckning har rapporterats.

Vad kan påverka negativt

Natura 2000-området ingår i Marvikarnas naturreservat, delområde Körnstorp och Svinsjön samt delområde Krampan. Så länge reservatens föreskrifter och skötselplan följs ses främst följande hot mot områdets skogar, betesmarker och branter.

- Alla former av produktionsinriktat skogsbruk i eller i anslutning till taiga, är ett hot mot naturtypens gynnsamma bevarandetillstånd. Större uttag av träd kan, förutom att de trädlevande arterna försvinner, även skapa markförstöring, samt leda till uttorkning och konkurrensutsättning för många arter som är knutna till biotopen. Exempel på åtgärder som hotar naturtypens naturvärden och bevarandestatus:

- Avverkningar i eller i anslutning till ett objekt
- Transporter.
- Markberedning, dikning och annat som förändrar hydrologin.

- Plantering av andra trädslag som t.ex. gran.
- Inväxande gran i löv- och tallskogar.
- Uttag av död ved.
- Nedfall av luftburna föroreningar, t.ex. kan surt regn och kvävenedfall utarma den känsliga epifytfloran av lavar och svampar samt förändra näringsstatus och artsammansättning i fältskiktet.
- Brist på naturliga störningar. Exempelvis kan avsaknad av brand förändra trädslagsfördelningen mot ett ökat graninslag vilket kan hota arter knutna till tall och lövträd.
- Branter kan hotas av slitage från ett omfattande friluftsliv, exempelvis kan lavvegetationen påverkas negativt.
- Det största hotet mot områdets betesmarker är utebliven eller otillräcklig skötsel. Minskad eller upphörd hävd leder på sikt till igenväxning med buskar och träd samt utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Betesmarker hotas också av en ökad näringsbelastning vilket kan utarma den hävdgynnade floran, t.ex. genom stödutfodring, vinterbete, sambete med gödslade vallar eller läckage av gödning från omkringliggande jordbruksmarker.
- Igenplantering av betesmarker med skog.
- Användning av avmaskningsmedel som är negativt för den dynglevande insektsfaunan.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

EU:s ramdirektiv för vatten utgör grund för skydd av vatten. Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Syftet med lagstiftningen är bl.a. att ställa krav på icke försämring av ytvatten med avseende på både ekologisk och kemisk status.

Skydd: Området omfattas av naturreservat. Den trädklädda betesmarken omfattas till största del av miljöersättningar. Förbud finns mot motordrivna båtar i Marvikensjöarna. Marvikarna omfattas av 100 meter strandskydd.

Skötsel: Skötselåtgärder finns beskrivna i skötselplanen för delområdet Krampan. Här beskrivs aktuella åtgärder i korthet:

9010 - Taiga av hållmarkstallskogstyp lämnas i huvudsak till fri utveckling, Sörmlandsleden får dock hållas fri från omkullfallna träd, buskar och ris. Inom taiga med tall-, björk- och ek genomförs röjning av sly för att gynna ek och hassel.

9070 - Slyröjning och viss avverkning av barrträd i trädklädd betesmark

För att naturtypen taiga ska få ett fullgott skydd bör skötselplanen revideras framöver. För att bevara sjöarna Mellan- och Övre Marviken höga naturvärden behöver hänsyn tas i omgivande mark med syfte att värna vattenkvaliteten och bevara en ekologiskt funktionell kantzoon. I trädklädd betesmark är aktuell skötsel årlig beteshävd och röjning av sly vid behov.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner

och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**3110 - Näringsfattiga slättsjöar**

Areal: 49,99 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Sjösystemet Marvikarna består av de tre sjöarna, Övre-, Mellan och Nedre-Marviken som bildats i de milslånga sprickdalar som sträcker sig från mellersta Mälaren till Yttre Hällsfjärden i Östersjön. Området inkluderar delar av Övre- och Mellan-Marviken som utgör länets främsta exempel på sprickdalssjöar. Sjöarna är svagt humösa och oligotrofa med sparsam strandvegetation. Smala bårder med säv, vass, vassstarr, bunkestarr, grenrör m fl arter förekommer dock här och var. Bland undervattensväxterna märks flera typiska klarvattensarter som notblomster, hårslinga, strandpryl och båda arterna braxengräs (vekt och styvt). Flytbladsväxter som gul näckros, vit näckros och vattenpilört uppträder mycket sparsamt i Marvikarna. Fiskfaunan är artrik, 10-12 olika arter sägs finnas i sjöarna, däribland den tidigare rödlistade karpfisken nissöga. 2004 och 2005 inventerades nissöga i länet, men den återfanns inte i Marvikarna. Snäckor uppträder ibland mycket rikligt och kan i det närmaste helt täcka stenar, block, nedfallna stockar och näckrostjälkar. Bl a förekommer de tidigare rödlistade snäckorna manteldammsnäcka och sjöskivsnäcka. Stammen av signalkräfta uppges vara livskraftig inom reservatet. En undersökning av bottenfaunan visar på närvaro av flera förorenings- och försurningskänsliga arter vilket antyder att sjöarna i väldigt liten utsträckning är utsatta för negativ påverkan. Övre Marviken ingår i riksinventeringen av vattenkemi. Resultaten visar att pH har legat ganska stadigt runt 7 sen slutet av 90-talet. Siktdjupet låg mellan 1,5-3 meter under åren 2001-2004, vid basinventeringen sommaren 2006, uppmättes ett siktdjup mellan 3-4 meter. De senaste åren har den totala kvävehalten legat runt 400 µg/l, det är i klass 2, måttligt hög halt enligt naturvårdsverkets bedömningsgrunder. Den totala fosforhalten har legat runt 40 µg/l, vilket är i klass 3, hög halt. Sjön är klassad som en oligotrof, näringsfattig sjö, men enligt värdena från riksinventeringen har sjön lite för höga näringshalter för att vara en oligotrof sjö. Men utifrån siktdjup och vilka växter som har hittats i sjön klassas den ändå som en oligotrof sjö. Vid basinventeringen av vattenväxter sommaren 2006 hittades många av de typiska arterna, notblomster, styvt och vekt braxengräs, strandpryl och strandranunkel. Motorbåtstrafik är förbjudet i sjön enligt sjötrafikföreskrifter.

Vattenförvaltningen senaste klassning av Övre Marviken är måttlig ekologisk status. Mätningar av näringsämnet fosfor visar på förhöjda halter (33 microgram/liter) vilket gör att sjön inte når god ekologisk status. Övergödning på grund av näringsämnena är ett problem i sjön. Näringspåverkan mätt utifrån växtplanktonsammansättning (totalbiomassa av växtplankton, andel cyanobakterier) visar däremot på hög status, likaså visar undersökningar av makrofyter på hög status. Fysisk påverkan i form av definitiva vandringshinder ger måttlig status med avseende på konnektivitet. Då sjön är oreglerad är statusen hög med avseende på hydrologisk regim. Sjön uppnår ej god kemisk status med avseende på kvicksilver och PBDE, då gränsvärdena för dessa ämnen överskrids i alla Sveriges ytvattenförekomster. Sjön är inte försurad.

Vattenförvaltningens senaste klassning av Mellan Marviken är måttlig ekologisk status. Det är undersökningar av sjöns fisksamhälle som gör att sjön inte uppnår god ekologisk status. Halten av näringsämnena visar på hög status (medelvärde av totalfosforhalten är 15 µg/l). Näringspåverkan mätt utifrån växtplanktonsammansättning (totalbiomassa av växtplankton, trofiskt planktonindex och andel cyanobakterier) visar också på hög status. Fysisk påverkan i form av definitiva vandringshinder ger måttlig status med avseende på konnektivitet. Vattenståndsvariationerna i sjön är naturliga och statusen är hög med avseende på hydrologisk regim. Sjön uppnår ej god kemisk status med avseende på kvicksilver och

PBDE, då gränsvärdena för dessa ämnen överskrids i alla Sveriges ytvattenförekomster. Sjön är inte försurad.

Bevarandemål

Näringsfattiga slättsjöar är relativt grunda sjöar som ska ha klart vatten och näringsfattiga strandzoner. Sjöarna ska ha god ekologisk status. Vattenkvaliteten ska inte påverkas av gödning eller skogsbruk i sjöns närområde. Sjön ska ha naturliga vattenståndsvariationer och en karakteristisk artsammansättning. Fisk och andra organismer ska kunna förflytta sig naturligt och inte hindras av onaturliga vandringshinder. Vattnet ska ha inslag av typiska arter som t.ex. notblomster, strandpryl och braxengräs. Arealen näringsfattig slättsjö ska vara minst 45 ha.

Negativ påverkan

- Jordbruk i den oligotrofa sjöns sandiga eller moränhaltiga, relativt näringsfattiga omgivningar kan orsaka läckage av närings- och bekämpningsmedel samt öka belastningen av grumlande ämnen. Den näringsfattiga slättsjön är mycket känslig för eutrofiering. Extensivt jordbruk kan bidra till att hålla betesmarker och strandängar öppna.
- Skogsbruk; klarvattensjön är speciellt känsliga för ökad belastning av humusämnen och näringsämnen som båda, på olika sätt, försämrar siktdjupet. Skogsbruksaktiviteter i avrinningsområdet kan orsaka ökad belastning av humusämnen, grumling och igen slamning av bottenvegetation och grunda bottnar.
- Avverkning av strandskogen förändrar hydrologi och struktur i strandzonen och ökar risken för erosion.
- Reglering av vattenföringen kan medföra onaturliga vattennivåer och fluktuationer. Överdämning och/eller onaturligt låga vattenstånd kan leda till erosion, försumpning och/eller igenväxning i strandzonen. Regleringskonstruktioner kan utgöra vandringshinder.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.
- Fiske som är ensidigt mot vissa arter eller som är för hårt i förhållande till sjöns naturliga produktionsförmåga.
- Exploatering av strandområden – de oligotrofa klarvattensjöarna är ofta estetiskt tilltalande varför exploateringstrycket kan vara starkt.
- Utsläpp av föroreningar från punktkälla, t ex avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet ökar risken för negativa vattenkemiska förändringar.
- Kalkning av omgivande våtmarker förändrar de fysiska och kemiska förutsättningarna för strandmiljöernas naturligt förekommande arter. Kalkning av naturligt sura (icke antropogent försurade) tillflöden och sjöar påverkar förutsättningarna för de arter som är anpassade till naturligt sura förhållanden.
- Vägar/järnvägar och skogsbilvägar - anläggning, underhåll och trafik kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag.
- Broar, trummor eller passager över till- eller utflöde kan orsaka vandringshinder.
- Försurning, -oligotrofa, mineralfattiga klarvattensjöar kan ha låg buffringskapacitet mot försurande ämnen vilket ökar riskerna för onaturlig sänkning av sjöns pH.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt bevarandetillstånd. Varken Övre- eller Mellan Marviken uppnår god ekologisk status enligt Vattenförvaltningens bedömningar. Definitiva vandringshinder behöver åtgärdas. I Övre Marviken behöver även halten av näringsämnen minska betydligt och i Mellan Marviken behöver fiskbestånden bli naturliga.

8220 - Silikatbranter

Areal: 3,76 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

De branta bergen i delområde Krampan ger utmärkta förutsättningar för den karaktäristiska klippvegetationen med lavklädda hållar och ett sparsmakat fältskikt där ljungrör och kruståtel dominerar. Träd och buskar på bergssluttningarna utgörs av glest växande tall och en. Rönn och vårtbjörk klarar den extrema torkan som ibland råder i det solutsatta läget sämre men finns trots det representerade. Där kärleksört förekommer utgör bergssluttningarna potentiella lokaler för den sällsynta och rödlistade fjärilen fetörtsblåvinge som har noterats i närområdet.

Bevarandemål

Silikatbranterna ska vara solbelysta och präglas av svårvittrat berg av sura bergarter. Växtsamhällena är ofta artfattiga men det ska finnas välutvecklade lavsamhällen av t.ex. *Parmelia* spp., *Lecanora* och *Umbilicaria* spp. Branten ska också kunna utgöra häckningsplats för rovfåglar. Krontäckningen av träd och buskar ska vara mycket begränsad. Det ska finnas inslag av ormbunkeväxter, gräs och mossor i sprickbildningar och på klipphyllor med tunna jordtäcken. Typiska arter som t.ex. backglim, skuggklotterlav och klipplav ska förekomma i branten. Arealen silikatbrant ska vara minst 3,76 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

9010 - Taiga

Areal: 41,17 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Natura 2000 områdets arealer taiga återfinns i delområde Krampanns norra del. Uppe på Klövberget och Falkberget utbreder sig en olikåldrig hållmarkstallskog. Förutom yngre tallbestånd och spridda exemplar av gamla tallar förekommer även ett visst inslag av gran och vårtbjörk. Vackra renlavssamhällen täcker hållarna där även ljung är en karaktärsart. Lingon, blåbär och till och med odon finns representerade i området i olika grad beroende på hur fuktig växtplatsen är. I riktigt blöta sänkor skapas små våtmarker med bland annat vitmossor och tranbär. Både lågor och torrträd bidrar till en relativt hög frekvens av död ved. Variationsrik och mer intressant skog uppträder längs bergskanterna. Graninslaget blir betydligt större och inte minst i den vackra, mycket branta moss- och blockrika delen längst i norr är högst granskog dominerande. I områdets västra och norra del är inslaget av död ved påfallande. Främst syns effekterna av vinterstormen 2005 som skapat områden med hundratals omkullblåsta träd men även äldre torrträd och lågor i olika nedbrytningsstadier förekommer. I dessa delar växer signalarter som gul fingersvamp och grovticka. Här och var i branterna och slänterna, främst i söder, finns grov hålasp och senvuxen grovbarkig asp. Även ek förekommer, senvuxen i branterna och grövre i de mer näringsrika jordlagren längre ner.

Bevarandemål

Taigan ska ha naturskogskaraktär och vara flerskiktad med ett betydande inslag av äldre träd och död ved. Trädskikten ska domineras av tall på hållmarker och av barrblandskog med tall, gran och lövträd såsom björk, asp, rönn eller sälg i sluttningar och bördigare marker. Det ska finnas tillräcklig förnygring av tall och lövträd i området, för att de unga träden på sikt ska kunna ersätta de äldre. Skogen ska präglas av naturliga processer och småskaliga naturliga störningar eller skötselåtgärder som efterliknar sådana, t.ex. åldrande och avdöende, insektsangrepp, storm eller brand. Skogen ska hysa en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor, lavar, svampar, fåglar och skalbaggar. Typiska arter, som t.ex. tallticka, blåmossa och garmlav, ska förekomma i området. Arealen taiga ska vara minst 41,2 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd. Aldrig skog, död ved i olika nedbrytningsstadier, signalarter mm förekommer men ännu i begränsad utsträckning. För att områdets bevarandetillstånd ska förbli gynnsamt behöver död ved lämnas kvar i naturtypen.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 9,08 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Det är enbart i Natura 2000 områdets västra del som betesmark förekommer. Betesmarken utgörs av ett mindre antal trädklädda åskullar. Den kuperade hagmarken invid vägen i Krampanområdet är glest trädklädd med tall och björk. Buskskiktet består huvudsakligen av ett stort antal enbuskar. Torrängsfloran är intressant med hävdgynnade arter som kattfot, slätterfibbla, brudbröd, vårfingerört, rockentrav, backglim och solvända. Under våren täcks marken av vitsippsmattor. Vid reservatsgränsen i sydväst har en betesmark restaurerats. Den karaktäriseras av åskullar glest bevuxna med grov tall och något mindre grov björk med inslag av gran och rikligt med rönn. Ärenpris, gökärt och bockrot förekommer i sparsam mängd.

Bevarandemål

De trädklädda betesmarkerna ska vara präglade av bete, ha en mosaikartad struktur, en naturlig näringsstatus och en riklig förekomst av gamla hävdpräglade träd. Det ska finnas en kontinuitet av värdefulla träd, med inslag av yngre träd som på sikt kan ersätta de äldre. Den biologiska mångfalden av arter knutna till de solbelysta träden såväl som till markens flora ska vara hög. Området ska hävdas med bete och igenväxningsvegetation ska endast förekomma sparsamt. Typiska arter för naturtypen som t.ex. gullviva, knägräs och mindre bastardsvärmare ska vara vanligt förekommande. Arealen trädklädda betesmarker ska vara minst 9,1 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

1149 - Nissöga, *Cobitis taenia*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

De svenska nissögonen lever på sand- eller mjukbotten på grunt vatten i sjöar och lugna delar av rinnande vatten. Lämpliga bottenar är viktiga för nissöga som utnyttjar botten för att gömma sig från rovfisk och för att inta föda. Födan utgörs särskilt av ryggradslösa djur som silas ut ur bottenstratum eller plockas från botten, men även av detritus av viss partikelstorlek. Arten är skymningsaktiv och söker då föda på botten, men uppehåller sig dagtid nedgrävd i bottenstratum. Nissöga kan genom tarmandning utnyttja atmosfäriskt syre och tolererar lägre syrehalter i vattnet än grönlungen. De svenska lokalerna är företrädesvis eutrofierade slättlandsjöar. Beståndet i Marvikarna utgör således ett undantag. Leken sker i maj-juni och äggen läggs på botten eller inne bland vegetationen. Arten har möjlighet att sprida sig via vattendrag där vandringshinder saknas.

Bevarandemål

Nissöga ska finnas i en livskraftig population. Det ska finnas lämpliga sand- eller mjukbotten för nissöga att gömma sig och söka föda i. Arealen näringsfattig slättsjö ska vara minst 50 ha.

Negativ påverkan

- Intensivt jordbruk kan genom utdikning och belastning av näringsämnen samt partiklar förändra de ursprungliga miljöförhållandena i klarvattensjöar med sandbotten.
- Lokala populationer hotas på sikt av försämrade syreförhållanden i bottenarna.
- Import av nissöga som akvariefisk kan påverka lokala bestånd negativt i den utsträckning de släpps ut i fria vatten, dels genom överföring av sjukdomar, dels genom inkorsning av främmande gener. Även utsättning av andra "främmande" fiskarter (t.ex. laxfisk) i vatten med nissöga kan leda till att bestånd slås ut.
- Många av de lokaler som hyser nissöga ligger i nära anslutning till tätbefolkade områden och kan därför vara utsatta för exploateringshot.

Bevarandeåtgärder

- Införelse av nissögon som akvariefisk begränsas av Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1995:125).
- Nissöga är upptagen i Bernkonventionens bilaga III (skyddade djurer) och Habitatdirektivets bilaga 2.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

A002 - Storlom, *Gavia arctica*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Storlommen behöver tillgång till lämpliga bytesdjur, dvs. fiskar, i viss mån vatteninsekter. Den behöver även lämplig plats att bygga sitt bo på, vilket nästan uteslutande innebär öar, särskilt mindre holmar och skär, belägna i klarvattenssjöar (oligotrofa och mesotrofa), i sällsynta fall längs ostkusten. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Arten är långlivad med relativt låg reproduktion och därför särskilt känslig för jakt. Det Svenska beståndet uppskattades år 2012 till cirka 6200 par, vilket utgör ungefär hälften av det västeuropeiska beståndet. Storlom syns ofta fiska i Natura 2000-områdets båda sjöar.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas häckande storlom inom Marvikarna. Det ska finnas tillgång till lämpliga häckningsplatser där arten kan häcka ostört. Marvikarna ska vara fiskrika vatten där storlommen kan hämta sin föda. Arealen näringsfattig slättsjö ska vara minst 50 hektar.

Negativ påverkan

- Största hot utgörs mest troligt av mänsklig störning på häckningslokalerna under främst maj genom landning av båtar på häckningsskär, badande folk och sportfiske. Sådan störning ökar risken för äggpredation när föräldrarna lämnar boet oskyddat.
- Inverkan av miljögift.
- Sannolikt, men inte klarlagt, finns en ökad dödlighet bland vuxna fåglar i samband med användningen av nylonnät för fiske.

Bevarandeåtgärder

Storlom är upptagen i Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga II, Bonnkonventionens bilaga II och AEWA.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

A094 - Fiskgjuse, *Pandion haliaetus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Fiskgjusen är Södermanlands landskaps fågel och en av fågelvärldens skickligaste fiskare. Den fångar bland annat gädda och braxen. För att på hög höjd kunna se sina bytesdjur behövs ett relativt klart vatten att fiska i. Den är beroende av lämpliga träd för sitt bobygge. De bygger stora bon av ris i toppen av plattkronade kraftiga träd med utsikt över omgivningen. Det lämpligaste trädslaget är tall (≥ 90 %) men även andra större och kraftiga trädslag kan användas. Sveriges bestånd av fiskgjuse uppskattades 2012 till cirka 4100 par enligt SOF:s beräkningar, vilket utgör cirka 40 procent av det europeiska beståndet.

I Marvikarna häckar fiskgjuse framgångsrikt sedan många år. Det förekommer dock störda häckningar.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas fiskgjuse som framgångsrikt häckar inom Marvikarna. Det ska finnas tillgång till lämpliga häckningsplatser där arten kan häcka ostört. Marvikarna ska vara fiskrika vatten där fiskgjusen kan hämta sin föda. Arealen näringsfattig slättsjö ska vara minst 50 hektar.

Negativ påverkan

- Båttrafik, sportflyg, sportfiske, bad, kanoting, jakt etc i boets omedelbara närhet utgör ett hot.
- Exponeringen för klorerade kolväten har minskat sedan 1970-talet då dessa miljögifter orsakade en ökad fosterdödlighet och sönderrivning av ägg på grund av skalförtunning. Emellertid tillkommer nya typer av miljögifter i naturen vars effekter vi ännu vet litet om (t.ex. bromerade flamskyddsmedel).
- Skogsavverkning utan hänsyn till fiskgjusens boträd eller presumtiva boträd utgör en fara inom vissa områden, eftersom tillgången på lämpliga träd då minskar.

Bevarandeåtgärder

- Fiskgjuse är upptagen i Fågedirektivet, Bernkonventionens bilaga II, Bonnkonventionens bilaga II och CITES bilaga A.
- Fiskgjuse tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

A108 - Tjäder, Tetrao urogallus

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden för att den skall finnas i livskraftiga bestånd. I dessa måste ett flertal villkor vara uppfyllda. Således kräver arten vintertid förekomst av äldre successionsfaser av talldominerade skogar (äter tallbarr och tallskott), medan den sommartid påträffas i mycket varierande marker, allt från gammal bärrik skog (bl.a. är blåbärsris viktigt) som till nyupptagna hyggen. Förekomsten av våtmarker är en mycket betydelsefull faktor, då hönan under den tidiga våren till stor del livnar sig på späda skott av tuvull. Tillgången på proteinrika blad, blommor och frön bestämmer till stor del hönans möjlighet att producera ägg. Våtmarker är dessutom en viktig biotop för kycklingarna, som under de första levnadsveckorna livnar sig på insekter.

Sammanfattningsvis kan sägas att tjädern kräver stora sammanhängande skogsområden som innehåller en stor variation ifråga om successionsstadier och våtmarker (sumpskog, kärr och myr). Dessutom är arten starkt traditionsbunden till speciella lekplatser.

Bevarandemål

Det ska finnas förutsättningar för tjäder att långsiktigt finnas i området. Det ska finnas tillgång till variationsrika skogar. Det ska bland annat finnas inslag av gammal tallskog såväl som öppnare partier där våtmarker är ett viktigt inslag. Arealen taiga ska vara minst 41,3 ha. hektar.

Negativ påverkan

Allmänna hotbilder mot tjädern är bland annat:

- Fragmentering av större skogsarealer
- Minskad variation i skogslandskapet till följd av storskaligt skogsbruk
- Brist på gamla, biologiskt mogna skogar

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

A215 - Berguv, Bubo bubo

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Berguven har under långa tider varit förföljd. En omfattande uppfödning och utplantering startade 1965. Tack vare utplanteringen i kombination med minskad förföljelse och minskad exponering av miljögifter har stammen successivt vuxit. Berguven är en utpräglad stannfågel och strikt territoriell under hela året, ungfåglar kan dock göra vidsträckta förflyttningar. Födan består främst av medelstora däggdjur. I slutet av 1900-talet tros antalet revir i Sverige vara över 600 stycken. Tidigare har man trott att berguven var en utpräglad storskogs eller vildmarksart, men man har under senare år sett att den trivs att leva i omväxlande miljöer som mellanbygdernas jordbrukslandskap och skärgårdsområden. Man kan hitta berguven ganska nära bebyggelse och till och med inne i städer, där tillgången till föda är stor, t. ex råttor. Berguven bygger sina bon på skyddade klipphyllor eller direkt på marken, ofta i skydd av ett stenblock eller en rotvälta. Även om berguven kan häcka i närheten av människor är den väldigt känslig för störningar vid boplatsen under de tidiga stadierna av häckningen. Berguven är rödlistat i kategorin Sårbar (VU) i Sverige.

Berguven har tidigare häckat inom Marvikarna. Den syns då och då i området och det är möjligt att den kan komma att återvända för häckning.

Bevarandemål

Bevarandemålet är att det ska finnas goda möjligheter för berguv att häcka inom området. Det ska finnas tillgång till lämpliga häckningsplatser där arten kan häcka ostört. Marvikarna ska också vara ett område där berguven kan finna föda. Arealen taiga, silikatbranter och näringsfattig slättsjö ska vara minst 94,9 hektar.

Negativ påverkan

- Olovlig jakt och störningar vid bona leder till många misslyckade häckningar. Störningar från bergsklättrare kan lokalt vara ett problem.
- Kollisioner med bilar och tåg liksom med kraftledningar är en betydande dödsorsak.
- Exploatering av sydvända berg, lämpliga som häckningsområde.
- Miljögifter. Under 1950-1960-talet var kvicksilverbetat utsäde en väsentlig orsak till uvpopulationens dramatiska nedgång. Situationen har förbättrats betydligt, men det kommer ut nya ämnen på marknaden som kan riskera att utgöra framtida miljöhot.
- Upphörande jordbruk i skogs- och mellanbygder kan orsaka en försämrad födotillgång.

Bevarandeåtgärder

Berguven är upptagen i Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga II och CITES bilaga A.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

A217 - Sparvuggla, *Glaucidium passerinum*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Sparvugglan behöver tillgång på lämpliga boplatser i form av gamla bohål från större hackspett eller tretåig hackspett.

Artens optimala häckningsmiljö är gammal, flerskiktad grandominerad blandskog med rik förekomst av grova lövträd (främst asp, björk och al). Sparvugglan är dock flexibel i sitt val av häckningsplats och förekommer likaväl i naturskogsbestånd som i områden med en blandning av rena produktionsbestånd och hyggen, så länge lämpliga boträd finns att tillgå. I södra Sverige hittar man den ofta på gammal, igenväxande inägomark där den häckar i bestånd av äldre asp.

Tillgång på lämplig föda i form av gnagare och småfåglar.

Sparvugglan är i huvudsak en stannfågel. Vissa vintrar sker mer omfattande rörelser söderut. Arten jagar över arealer i storleksordningen 1,5 km².

Bevarandemål

Målet är att sparvugglan årligen ska häcka framgångsrikt inom Marvikarna. Det ska finnas tillräckligt med lämpliga hålträd där sparvugglan kan ha sitt bo. Marvikarnas skogar och trädklädda betesmarker ska ha gott om lämpliga bytesdjur så att sparvugglan kan föda upp sina ungar. Arealen taiga och trädklädd betesmark ska vara minst 50,3 ha.

Negativ påverkan

- Brist på lämpliga hålträd

Bevarandeåtgärder

Sparvugglan är upptagen i fågedirektivet, Bernkonventionens bilaga II och CITES bilaga A.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd. Framgångsrik häckning har noterats i artportalen under 2015.

A224 - Nattskärra, *Caprimulgus europaeus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Nattskärnan är en nattaktiv fågel som livnär sig på nattflygande insekter som t.ex. nattfjärilar, tvåvingar och skalbaggar. Under födosöket hittar man den i öppna områden som gläntor, över mossar, på kalhyggen, i kraftledningsgator och längs skogsomgärdade vägar. Arten födosöker upp till ca 5 kilometer från häckningsplatsen. Arten behöver lämpliga födosöks- och häckningsområden i torra glesa skogar eller tallplanteringar. Den vanligaste häckningsmiljön är gles, luckig tallskog på sandig mark eller hållmarker, och uppskattningsvis finns mer än 90 % av det samlade beståndet i sådana miljöer. Ofta häckar den i sådana skogar i direkt anslutning till små hyggen, gläntor, brandfält eller torra impediment. Det finns dock vissa regionala skillnader i biotopval – i sydligaste Sverige (Skåne, Halland, Blekinge) finns en betydande del av beståndet (ca 50 %) i gles löv- och blandskogsmiljö.

Nattskärnan är en långdistansflyttare som övervintrar i stora delar av Afrika söder om Sahara. T.ex. i östra Zimbabwe där den uppträder i flertalet skogstyper, men kanske främst i områden med busksavann. Nattskärna är borttagen från den nationella rödlistan, den bedöms nu ha en gynnsam status i landet och en ökande population.

I Marvikarna har nattskärna påträffats i den trädklädda betesmarken.

Bevarandemål

Målet är att nattskärnan årligen ska häcka framgångsrikt inom Marvikarna. Det ska finnas tillräckligt med glesa skogar och andra halvöppna miljöer där nattskärnan kan häcka och hitta föda. Arealen taiga och trädklädd betesmark ska tillsammans vara minst 50,3 ha.

Negativ påverkan

- Minskad tillgång på lämpliga häckningsmiljöer. Flera olika faktorer har lett till en kontinuerlig minskning av mängden lämpliga biotoper fr.o.m. 1950-talet. Den storskaliga nedläggningen av jordbruken i södra Sveriges skogs- och mellanbygder har lett till ett betydligt mer slutet landskap. Allt tätare skog, i kombination med en storskalig övergång från tall till gran i södra Sverige har minskat mängden lämpliga häckningsplatser i skogsmiljö.
- Kollision med bilar. Arten födosöker och vilar ofta på vägar.
- Upphörande jordbruk i skogslandskapet, framför allt minskade arealer naturliga ängs- och betesmarker, leder till en utarmad flora och därmed till en utarmad fjärilsfauna.

Bevarandeåtgärder

Nattskärnan är upptagen i fågeldirektivet och Bernkonventionens bilaga II.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd. Ett par är inrapporterat i artportalen i närheten av området under 2016.

A236 - Spillkråka, Dryocopus martius

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Spillkråkan behöver tillgång på lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror. Arten födosöker ofta lågt i träd, på stubbar m.m., gärna i rotrötad gran efter hästmyror.

Spillkråkan behöver även tillgång på lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp, tall eller bok. I södra och mellersta Sverige råder ingen uttalad brist på lämpliga häckningsträd. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall. Medelåldern på utnyttjade tallar är i Småland 115 år, Uppland 170 år, Dalarna 187 år och i Gästrikland 239 år.

Spillkråkan är något av en nyckelart i boreala och nemoboreala skogsekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som ej själva förmår mejsla ut sitt bo.

Spillkråkan är en stannfågel som under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker över arealer i storleksordningen 100 - 1000 ha. Vintertid rör sig arten över större områden.

Spillkråkan är rödlistad i kategorin nära hotad (NT) på den nationella rödlistan.

Bevarandemål

Målet är att spillkråka årligen ska häcka framgångsrikt inom Marvikarna. Det ska finnas god tillgång på grova träd av asp och tall där spillkråkan kan mejsla ut sitt bo. Det ska också finnas en god födotillgång i form av insekter och myror. Arealen taiga ska vara minst 41 ha.

Negativ påverkan

- Skogsbruket och näringens allt större krav på skogsråvara. Minskad lövandel, ökad granandel och mera homogena bestånd i södra och mellersta Sverige missgynnar arten.
- Minskad medelålder i bestånden i intensivt brukade trakter gör att tillgången på lämpliga boträd minskar.
- Eftersom spillkråkan i stor utsträckning livnär sig på hästmyror missgynnas den med största säkerhet av stubbrytning och GROT-uttag.

Bevarandeåtgärder

Spillkråkan är upptagen i fågeldirektivet och Bernkonventionens bilaga II.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

Utvecklingsmark

I Körntorpsområdets nordöstra del är ett mindre område präglad av brand som drabbade skogen 1990. Glest stående tall med lätt brännskadad bark och tät björksly täcker nu väsentliga delar av ytan. Mycket ung gran och tall har också etablerat sig. Risväxter dominerar fältskiktet. I anslutning till brandfältet mot vägen är skogen olikåldrig. Den blockrika marken täcks av täta mossmattor och död ved i olika nedbrytningsstadier är vanligt förekommande – främst som lågor. Gran är dominerande trädslag men senvuxen asp växer nära berget liksom yngre lind. Längre ner växer enstaka hasselbuketter och en mindre sumpskog med glasbjörk och klibbal. Området är svamprikt med inslag av bland annat signalarten violspindelskivling. Med adekvat skötsel kommer även andra delar av Körntorpsområdets barrskog att utveckla naturskogskaraktärer inom de närmaste decennierna.

Dokumentation

Inventeringar och andra referenser.

ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

ArtDatabanken. 2015. Artfaktablad Storlom (*Gavia Arctica*).

Artportalen. 2017. Artfynd (t.o.m mars 2017).

Bernes C, Grundsten C, SNV, Sveriges nationalatlas – Miljön, Bra böcker, 1997

Häradskarta. Kartlagd åren 1898-99.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-område Marvikarna, SE0220174, Gnesta och Strängnäs kommuner. Dnr: 511-10940-2004.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1989. FÖRFATTNINGSSAMLING 04FS 1989:22.

Kungörelse om trafikföreskrifter.

Naturvårdsverket, Art- och naturtypsvisa vägledning, Naturvårdsverkets hemsida 2017.

Höök-Patriksson K m fl, Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden. Jordbruksverket 1998.

Naturvårdsverket, Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Naturvårdsverket 2003.

Rydberg H, m fl, Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket, 1997.

Rydberg H, Wanntorp H-E, Sörmlands flora, Sörmlands Botaniska sällskapet i Stockholm 2001.

Ekonomiska kartan över Sverige. Kartlagd år 195x. Kartblad 10H 2f.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. Beslut om bildande av naturreservat på del av fastigheten Svinsjön 1:1 och Körntorp 1:1 i Gåsinge-Dillnäs socken i Nyköpings kommun. D nr. 11.121.-729-71 och 11.121-1917-72. Beslutsdatum 1974-06-10

Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1992. Beslut om bildande av Marvikarnas naturreservat, delområde Krampan. Dnr: 231-6612-91. Beslutsdatum 1992-06-18.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1992. Skötselplan för Marvikarnas naturreservat, delområde Krampan. Bilaga till reservatsbeslutet.

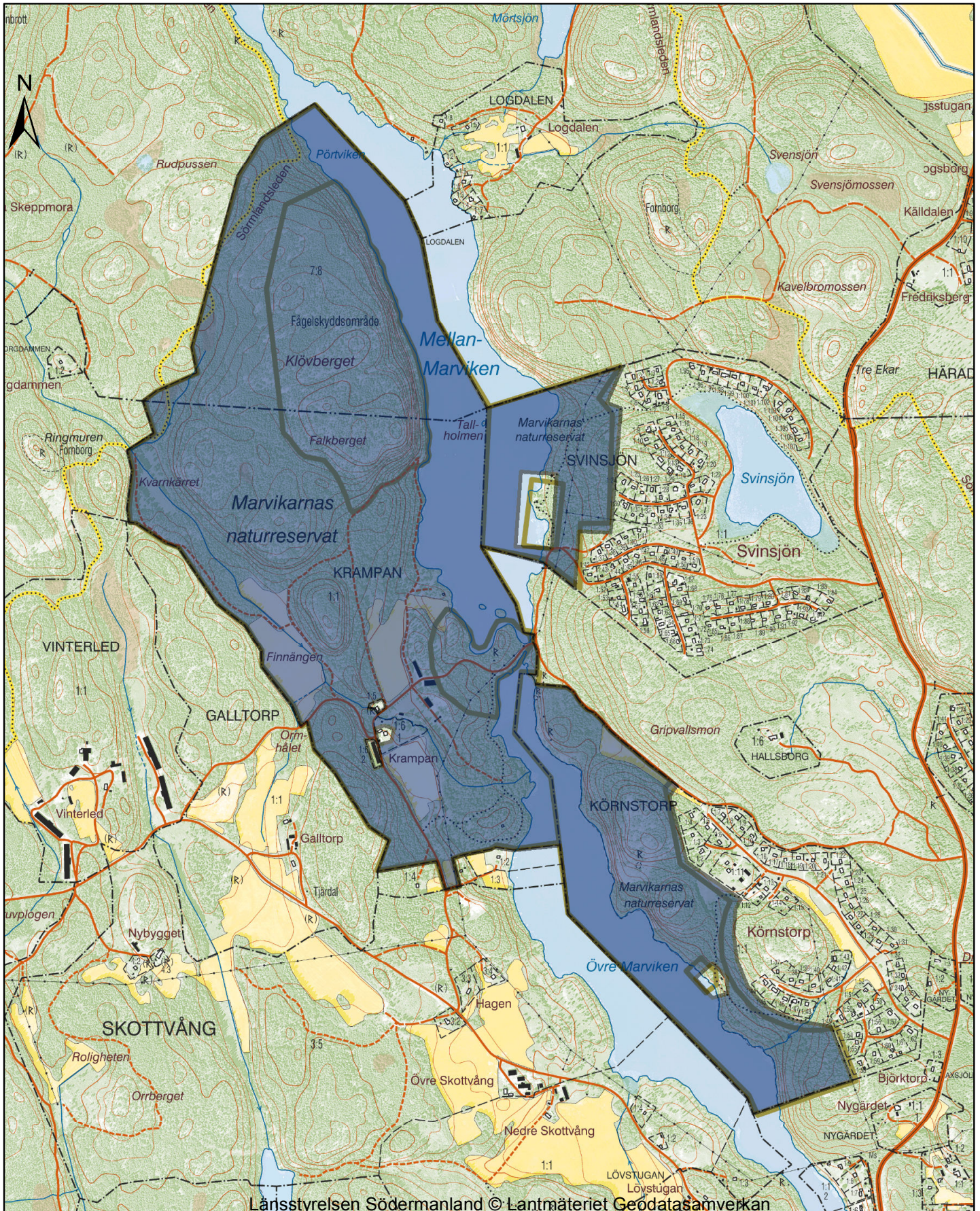
Skogsvårdsstyrelsen i Nyköping. Förslag till Skötselplan för Marvikarnas naturreservat. År 1986. (Delområde Svinsjön och Körntorp).

Länsstyrelsen i Södermanlands län. Sörmlands natur, Naturvårdsplan. Objekt nr 86-102 (klass 1). 1991.

Lantmäterimyndigheten Södermanlands län, Gnesta kommun, Gåsinge-Dillnäs socken.

Fastighetsutredning Marvikarnas naturreservat. 2006

Vatteninformationssystem Sverige. 2017. Vattenförekomst Övre Marviken, EU_CD: SE656378-157786, Vattenförekomst Mellan Marviken, EU_CD: SE656651-157649 Statusklassning år 2015. Hämtad: 2017-03-17.

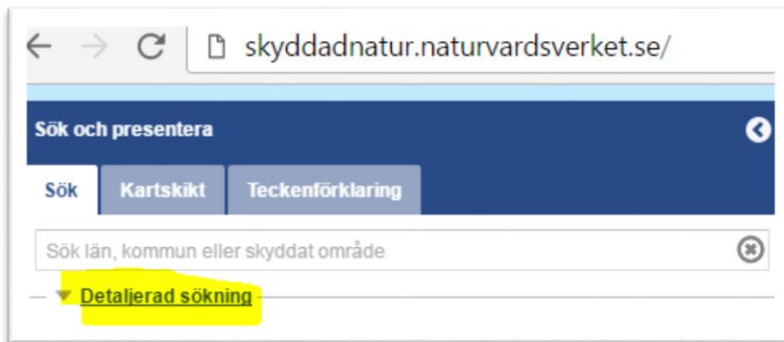

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

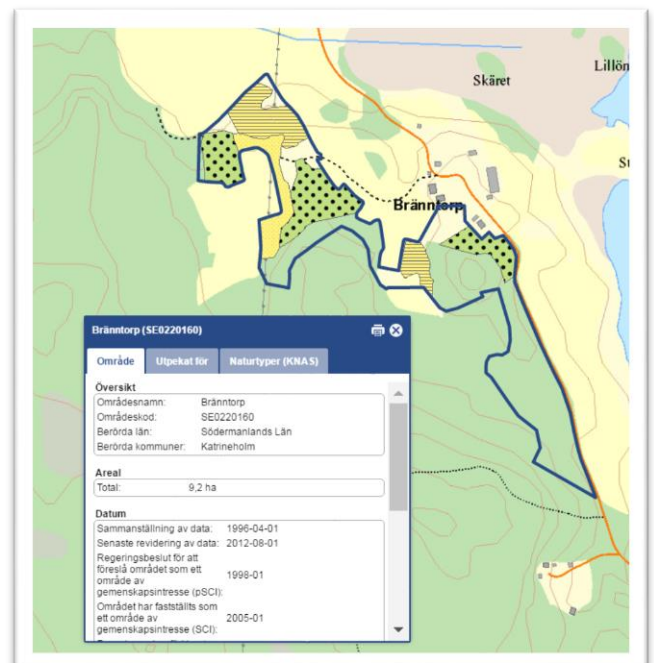
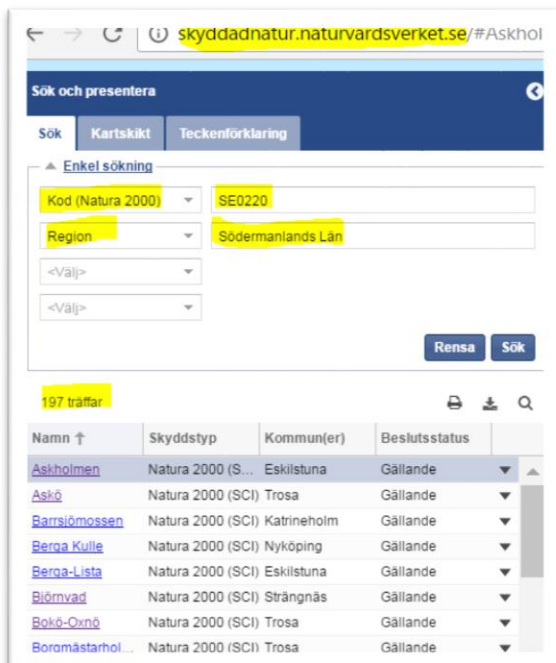
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

